

Jämställdhetsinsatser med särskild inriktning på romska kvinnor 2013

Slutrapport till regeringen

Folkbildningsrådet

Sammanfattning

Regeringen beslutade i september 2013 att avsätta 1 000 000 kronor för en jämställdhetsinsats inom folkbildningen med särskild inriktning på romska kvinnor. Folkbildningsrådet fick i uppdrag att fördela bidraget. Syfte var att förbättra romska kvinnors möjligheter till egen försörjning eller vidareutbildning.

Folkbildningsrådets styrelse beviljade 6 projektansökningar, 4 från folkhögskolor och 2 från studieförbund, som bedömdes ha goda förutsättningar att nå målgruppen. Det visade sig att ett av projekten inte kom att utnyttja sitt bidrag (150 000 kr). Därför gavs möjlighet för övriga folkhögskolor och studieförbund med pågående jämställdhetsprojekt att utvidga sina projekt och ansöka om bidrag för komplettering.

Samtliga projekt har riktat sig till romska kvinnor i olika åldrar (16-65 år). Totalt har 88 personer deltagit i verksamheten på folkhögskola eller hos studieförbund. Inom projekten har man nått ytterligare personer genom öppna informationsträffar och workshops samt genom engagemang från deltagares familjer.

Två av projekten fortsätter i egen regi under hösten 2014 och arbetar för att implementera frågorna i den ordinarie verksamheten. Man redovisar att ambitionen har varit att skapa inkörsportar till ordinarie studieverksamheter och kurser samt att integrera den romska kursen med övrig verksamhet.

Innehåll

Jämställdhetsinsatser med särskild inriktning på romska kvinnor 2013	1
Inledning	4
Hur medlen använts	5
Riktlinjer	5
Fördelning	5
Omfördelning	5
Målgrupp/deltagare	6
Projekt mål	6
Arbetsmetoder	6
Resultat	7
Uppfyllda mål	7
Nya insikter	7
Fortsättning i egen regi	8
Reflektioner	9
Lärdomar	9
Romska kvinnors situation	9
Utveckling i framtiden	10
Bilaga 1	11
Fördelning av projektmedel	11

Inledning

Regeringen beslutade i september 2013 att avsätta 1 000 000 kronor för en jämställdhetsinsats inom folkbildningen med särskild inriktning på romska kvinnor.

Folkbildningsrådet skulle fördela medel till folkhögskolor och studieförbund i syfte att förbättra romska kvinnors möjligheter till egen försörjning eller vidareutbildning. Insatsen skulle ske i dialog med romska representanter och

koncentreras till ett fåtal projekt som bedömdes ha goda förutsättningar att nå målgruppen.

Den 15 april 2014 redovisade Folkbildningsrådet hur medlen använts. Enligt regeringens riktlinjer ska resultatet av insatsen redovisas senast den 1 september 2014.

Hur medlen använts

Riktlinjer

Folkbildningsrådets styrelse fastställde riktlinjer för projektmedlen vid sitt sammanträde den 25 september 2013.

Studieförbunden kunde ansöka nationellt eller regionalt/lokalt. Regionala/lokala projekt stämde av med studieförbund nationellt.

För folkhögskolornas del skulle de projektmedel som ställdes till förfogande avse aktiviteter som i huvudsak vände sig till nya deltagare.

Utlysning av projektbidrag gjordes den 26 september och ansökningstiden gick ut den 28 oktober 2013. Folkbildningsrådet fick totalt in 18 ansökningar med ett sökt belopp om 4 196 628 kr, varav 12 från studieförbund, 5 från folkhögskolor samt en gemensam.

Fördelning

Folkbildningsrådets styrelse prioriterade vid fördelning av projektmedel ett fåtal projekt som bedömdes ha goda förutsättningar att nå målgruppen. Enligt riktlinjerna för ansökan var det en grundförutsättning att projekten riktade sig till romska kvinnor och att man hade tidigare erfarenheter av verksamhet med målgruppen. Andra faktorer som vägdes in vid bedömningen var om det fanns ett uppbyggt samarbete med andra aktörer eller nätverk samt att utvecklingsarbetet skulle vara möjligt att tillämpa för andra folkhögskolor och studieförbund.

Folkbildningsrådet beviljade 6 ansökningar, 4 från folkhögskolor och 2 från studieförbund. Gemensamt för de beviljade projekten var att de uppfyllde alla uppställda krav och att de bedömdes ha förutsättningar att förbättra romska kvinnors möjligheter till egen försörjning eller vidareutbildning. Beviljade projekt redovisas i bilaga 1. Av medlen har 50 000 kr använts för Folkbildningsrådets administrativa kostnader.

Omfördelning

Sundbybergs Folkhögskola hade inte möjlighet att genomföra sitt projekt och kom därmed inte att utnyttja sitt bidrag (150 000 kr). Övriga folkhögskolor och studieförbund med pågående jämställdhetsprojekt fick möjlighet att ansöka om bidrag för komplettering. Ansökan skulle innehålla en beskrivning av extra insatser samt beräknad kostnad och vara Folkbildningsrådet tillhanda senast 31 mars 2014. Vid ansökningstidens utgång hade tre ansökningar, som samtliga uppfyllt ställda krav, kommit in om sammanlagt 232 300 kr. Vid första ansökningstillfället hade samtliga tre ansökt om mer medel än vad som tilldelades. Möjligheten att komplettera pågående projekt innebar att bidragsmottagarna delvis kunde återgå till ursprunglig projektplan. Styrelsen beslutade att medlen skulle fördelas i proportion till sökt belopp. Det innebar att de som ansökt fick 64,5 procent av det belopp man ansökt om vid detta ansökningstillfälle.

Beviljat bidrag för komplettering:

Stfb Vuxenskolan	58 000 kr
Kvarnby Fhsk	55 000 kr
Skarpnäcks Fhsk	37 000 kr

Målgrupp/deltagare

Samtliga projekt har riktat sig till romska kvinnor i olika åldrar (16-65 år). Totalt har 88 personer deltagit i verksamheten på folkhögskola eller hos studieförbund. Inom projekten har man nått fler personer genom öppna informationsträffar och workshops samt genom engagemang från deltagares familjer.

Deltagarna i verksamheten kommer från studieförbundens och folkhögskolornas egna kontaktnät och grupper. Några har satsat på uppsökande verksamhet och förankrat verksamheten i etablerade romska miljöer.

Projekt mål

Utifrån det övergripande syftet att öka romska kvinnors möjligheter till egen försörjning eller utbildning, har projekten haft olika utgångspunkter och målbeskrivningar. Några exempel:

- Att genomföra en förstudie med syfte att etablera öppen dialog och fördjupad kontakt med målgruppen romska kvinnor.
- Att stimulera delaktighet och samhällsengagemang.
- Att genom möten med romska kvinnor som tagit plats i majoritetssamhället diskutera möjligheter och problem att behålla den romska identiteten.
- Att utbilda romska kvinnor enligt studieförbundets egen cirkelledarutbildning.

- Att en grupp romska kvinnor skulle öka sina IT-kunskaper och bli självständiga användare av dator och internet.
- Att skapa en trygg och öppen studiemiljö som i största möjliga mån skulle underlätta en kontinuerlig närvaro för deltagarna.

Arbetsmetoder

Verksamheten har i samtliga projekt utformats tillsammans med deltagarna. Genomgående har projekten varit måna om att skapa trygghet och förtroende. Det har bland annat handlat om att etablera en öppen och nära dialog med romska kvinnor och ta vara på kvinnornas tankar om sin egen situation och drömmar om framtid.

Det har varit viktigt att förstå att verksamheten tar tid och det är stora steg för de romska kvinnorna.

Några exempel på metoder och arbetssätt:

- Research om romsk historia och individuella personers historia.
- Intervjuer, djupintervjuer och samtal.
- Studieresor och studiebesök (till exempel Sveriges riksdag)
- Individuell och nivågruppsbaserad utbildning i ämnen såsom arbetslivsorientering, svenska som andraspråk, samhällsorientering, friskvård, teorilektioner för körkort med mera.
- Genom större IT-kunskaper öka deltagarnas självförtroende för att vidareutbilda sig och närma sig arbetsmarknaden.
- Utbildning av romska cirkelledare.
- Workshop om en ny modernare syn på kvinnans roll i den romska familjen och om förändringar i samhället.

Resultat

Folkbildningsrådet har fått in slutrapporter från samtliga fem projekt. Projekten är olika och resultaten varierar, ändå bedömer alla att de lärt sig mycket och att de i huvudsak har nått sina mål.

Uppfyllda mål

För att nå målet att etablera en delaktighet och ett samhällsengagemang gjorde en grupp romska kvinnor från Göteborg en studieresa med tåg till Stockholm. I utvärderingen efter skriver en av kvinnorna:

Det var det roligaste och viktigaste jag gjort. Vi besökte många platser i Stockholm men en av de bästa platserna var Sveriges riksdag. När vi gick in i riksdagssalen så tappa jag nästan andan. Det var så fint, intressant allt var i ordning. Jag kände mig som en viktig person när jag satt där och lyssnade. Jag tyckte om känslan man fick. Nu vill jag kämpa i skolan för att nå mitt mål. Som är att jobba med något inom politiken. Jag vill vara med och bestämma hur Sverige ska vara i framtiden.

Detta är första gången kvinnorna åker en längre resa. Olika studiebesök har gett flera deltagare ett intresse för politik som redskap för förändring av både sin individuella situation, samt familjens.

Ett projekt hade som mål att en grupp romska kvinnor skulle öka sina IT-kunskaper och bli självständiga användare av dator och internet. Detta mål har uppnåtts i olika grad med olika deltagare. Alla har ökat sina IT-kunskaper och de flesta är nu självständiga användare av datorer och internet. Ett par av deltagarna behöver ytterligare handledning.

Deltagare har kommit med önskemål om en fortsättning, denna gång dock med grupper där deltagarna har ungefär samma kunskaper när de börjar. En av deltagarna uttrycker det så här:

Det var så mycket mer som vi hade önskat hinna med, så många saker som vi fick lämna pga. tidsbrist.

Nya insikter

Ett projekt beskriver att de skapat dialogen med målgruppen och att de etablerat kontakter med kvinnorna och deras nätverk, även om de inte har fått någon tydlig inblick i målgruppens syn på utbildning. Genom att lyssna till kvinnornas berättelser har de upptäckt svårigheter och sett möjligheter för att kunna komma vidare. I projektet upplevde man att behovsinventeringen misslyckades eftersom målgruppen inte kunde ta till sig och svara på de frågor man planerat. Däremot är insikterna man fått genom projektet underlag för fortsatt arbete. Projektledaren skriver:

Steget vidare är inte bara dialog, utan olika former av inkludering.

Ett av projekten avslutades med en workshop om mänskliga rättigheter med specifikt fokus på kvinnors och minoriteters rättigheter i Sverige. Kvinnor i blandade åldrar samtalade om hur förändringar i kvinnors situation har påverkat den senaste generationen, att traditionella könsroller har börjat luckras upp och att en ny modern syn på kvinnans roll i den romska familjen växer fram.

Fortsättning i egen regi

Två av projekten fortsätter i egen regi under hösten 2014 och arbetar för att implementera

frågorna i den ordinarie verksamheten. Man beskriver att ambitionen har varit att skapa inkörsportar till ordinarie studieverksamheter och kurser samt att integrera den romska gruppen med övrig verksamhet.

Reflektioner

Projektet redovisar flera erfarenheter och reflektioner. Det är svårt att dra generella slutsatser av materialet, men projektarbetet har satt igång processer på många håll och väckt nya frågor och tankar om fortsättning.

Lärdomar

Den västerländska kulturen framhäver människan som en oberoende individ och den traditionella romska kulturen betonar människan som en social varelse. I en gruppcentrerad kultur är individen en del av familjen, som fungerar som en enhet vars behov kan vara långt mer prioriterade än skolans, arbetsmarknadens eller samhällets. Att bryta sig ur den intressekonflikt som kan uppstå mellan institutionernas värld och familjens sfär är inte lätt för den enskilda individen, och i många fall har romer drabbats hårt när man inte har förmått att leva upp till samhällets förväntningar och regler. Ett av projekten skriver:

Att vi har kunnat vara flexibla med startdatum, tider för träffarna och innehållet har varit en nyckel till framgång. Romer har i historien blivit styrda, diskriminerade och förtryckta av majoritetssamhället och ju "stelare" vi är i vårt bemötande desto svårare blir samarbetet.

Det har visat sig vara svårt att nå målgruppen som av tradition inte är van vid folkbildning. Att skapa goda relationer är grundläggande i rekryteringsarbetet och det är oerhört tidskrävande. I ett fortsatt arbete är det viktigt att avsätta ordentligt med tid för detta relationsskapande. Den naturliga misstänksamheten i en redan utsatt grupp ska inte underskattas och måste överbyggas med omsorg och eftertanke. Med olika referenspunkter och

skilda normer, seder och bruk, är det även svårt att veta om man gör sig förstådd. I projektet gjordes intervjuer och en intervjuare uttrycker det så här: *Man måste vara den man är med hela sig, inte bara i form av den yrkesroll eller titel man innehar i ett projekt. Det krävdes av mej som intervjuare att jag var Sara, privatpersonen, som blottade mitt eget intresse i projektets syfte och visade på anledningar varför jag var villig att engagera mig i den romska kvinnans sak. Då först öppnade hon sig och ville möta mig i samtal.*

I framtida projekt bör erfarenheterna av rekrytering och vikten av delaktighet och inkludering tas tillvara så att arbetet med minoritetsgrupper i allmänhet och romska grupper i synnerhet fördjupas och utvecklas. Att skapa goda relationer är grundläggande i rekryteringsarbetet och det är oerhört tidskrävande.

Romska kvinnors situation

Det har ibland varit trögt att rekrytera deltagare till projekten. I ett av projekten lockade man med att de som fullföljde projektet fick behålla sin dator/iPad efter projekttidens slut för att arbeta vidare med på egen hand. Detta var avgörande för att deltagarna skulle engagera sig i projektet. Även om flera hade datorer i sina hem, var det i första hand andra familjemedlemmar som använde dem. Det var lätt för deltagarna att se att det kunde vara värt besväret att vara med i projektet. I ett annat projekt belyser man de romska kvinnornas situation.

Tanken att vara kvinna, rom, mamma, hustru, men framför allt en individ med egna drömmar och

förhoppningar är en avlägsen tanke för de flesta kvinnor vi mötte.

De kvinnor som har deltagit i projektet skulle troligen inte delta i kurser eller studiecirklar som kostar pengar. För att nå denna grupp, och motsvarande grupper med andra bakgrunder som till exempel lågutbildade kvinnor med invandrarbakgrund, krävs att deltagarna ser en omedelbar och tydlig nytta med projektet. Här fungerar datorn eller plattan som man får då man fullföljt projektet som en morot som lockar deltagarna över tröskeln. Att frigöra resurser till projektmedel som kan täcka kostnaderna för datorer/plattor och pedagoger är därför viktigt om man vill nå dessa grupper.

Att kunna hantera en dator och använda sig av olika resurser och tjänster på internet är viktiga kunskaper i dagens och framtidens samhälle. De medborgare som inte har dessa kunskaper förlorar därmed en del av makten över sitt eget liv, och när man känner sig maktlös eller utanför ökar

klyftorna till andra i samhället. En projektledare uttrycker följande:

Jag skulle önska att vi hade resurser att erbjuda denna typ av projekt på mer långsiktig basis och för fler grupper.

Utveckling i framtiden

En av de projektansvariga menar att det är en idé för framtiden är att utbilda eldsjälar som i sin tur kan sprida sina kunskaper vidare på ideell basis. Om dessa eldsjälar kunde ingå i ett nätverk skulle de kunna stötta varandra i detta ideella arbete. Projektansvarig sammanfattar det så här:

Det finns behov av projektpengar, för att förbättra romska kvinnors möjligheter till egen försörjning eller vidareutbildning, men det måste vara fleråriga projekt,

Bilaga 1

Fördelning av projektmedel

Dnr	Projektnamn Sökande	Sökt	Beviljat
172:3	Romane romanjengeri sila - Agnesbergs fhsk Romsk kvinnokraft	212 000 kr	150 000 kr
172:7	Chejangi Zor – Kvinnors styrka- Sundbybergs fhsk	253 000 kr	150 000 kr
172:8	Röda tråden 2.0 – Empowerment genom utbildning, Kvarnby fhsk	400 000 kr	175 000 kr
172:11	Romska erövrar nätet - Skarpnäcks fhsk	174 000 kr	125 000 kr
172:10	Dialog jämställdhet – för romska kvinnors inkludering, SV Göteborg	264 000 kr	175 000 kr
172:13	Cirkelledare för framtiden - Sensus Skåne Blekinge Sensus Västra Sverige	295 000 kr	175 000 kr
	Totalt		950 000 kr